

บทที่ 6 แนวทางการแสวงหาสันติภาพยุคใหม่

การแสวงหาสันติภาพเป็นกระบวนการที่มนุษย์ได้พยายามกระทำหลาย ๆ ครั้งมาแล้วในอดีตและยังคงดำเนินอยู่ในยุคปัจจุบัน

การแสวงหาสันติภาพในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19

ระยะคริสต์ศตวรรษที่ 19 โลกตะวันตกมีความสงบ มีความเจริญก้าวหน้า มีความรุ่งเรือง กล่าวคือ ทางด้านการเมือง ระบอบประชาธิปไตยกำลังได้รับการพัฒนา สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคได้รับการกล่าวขวัญถึงอย่างกว้างขวาง เมื่อสิ้นศตวรรษ ประชาชนระดับล่างของสังคมก็ได้มีสิทธิ มีเสียงในการกำหนดการปกครองตนเอง ในส่วนของการเมืองระหว่างประเทศ คริสต์ศตวรรษที่ 19 จัดได้ว่าเป็นสมัยปลอดสงคราม ช่วงเวลา 85 ปี นับจากปี ค.ศ. 1815 เมื่อสิ้นสุดของสงครามนโปเลียน จนถึง ค.ศ. 1900 ยุโรปมีสงครามระหว่างประเทศเพียง 6 ครั้ง และมีเพียงครั้งเดียวที่สงครามกินเวลายาวนานเกิน 1 ปี คือ สงครามไครเมีย (ค.ศ. 1853-1856) นอกจากนั้น สงครามที่เกิดขึ้นจะเป็นสงครามระยะสั้น และมีขอบเขตสงครามเฉพาะถิ่นเท่านั้น ทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ สังคมยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นสังคมที่มีความก้าวหน้าทางวิทยาการ การค้นพบทางวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ เจริญก้าวหน้าจนดูเหมือนว่าไม่เหลือความลึกลับไว้ในจักรวาลอีกต่อไป วิทยาการด้านอื่น ๆ ตลอดจนงานอุตสาหกรรมที่ก้าวหน้าทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวตะวันตกสะดวกสบายขึ้น จนมีอาจเปรียบเทียบกับสมัยก่อน ๆ ได้

อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาของคริสต์ศตวรรษที่ 19 ชาวยุโรปก็พยายามแสวงหาทางที่จะขจัดไว้ซึ่งสันติภาพ เป็นต้นว่า นายอัลเฟรด โนเบล (Alfred Nobel) มหาเศรษฐีนักอุตสาหกรรมได้มอบทรัพย์สินสมบัติเพื่อตั้งรางวัลสันติภาพ (International peace prizes) ขึ้น หรือนักเขียนมีชื่อ เช่น เลโอ ตอล สตอย (Leo Tolstoy) ก็ได้เขียนหนังสือที่มีเนื้อหากระตุ้นชาวยุโรปให้ตระหนักถึงคุณค่าของสันติภาพ องค์การนานาชาติ และสถาบันต่าง ๆ เช่น สถาบันกฎหมายระหว่างประเทศ (Institute of International Law) สำนักงานสันติภาพสากล (International Peace Bureau) และบรรดาองค์การสังคมนิยมนานาชาติก็ได้ดำเนินการหลายประการที่เน้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของสันติภาพ นอกจากนั้น ปี ค.ศ. 1899 และ

ค.ศ.1907 รัฐบาลของนานาประเทศในภูมิภาคยุโรปก็ได้จัดการประชุมเกี่ยวกับสันติภาพขึ้นที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ซึ่งการประชุมทั้งสองครั้งดังกล่าวนี้ นำไปสู่การก่อตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศขึ้น ด้วยมุ่งหวังที่จะใช้กฎหมายเป็นทางหลักเสียมิให้เกิดสงคราม

ชาวยุโรปต่างชื่นชมกับสันติภาพที่พยายามรักษาไว้ และคาดไม่ถึงว่าในระยะต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 นี้เองจะเป็นระยะเวลาที่มีความขัดแย้งระหว่างประเทศที่รุนแรง จนก่อให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 (ค.ศ. 1914-1990) ซึ่งเป็นสงครามที่คร่าชีวิตมนุษย์มากเป็นประวัติการณ์ของประวัติศาสตร์มนุษยชาติ

การแสวงหาสันติภาพสมัยสงครามโลก ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 สังคมโลกต้องประสบกับสงครามโลกถึง 2 ครั้ง สงครามโลกครั้งที่ 1 ค.ศ. 1914-1919 และสงครามโลกครั้งที่ 2 ค.ศ. 1939-1945 สงครามโลกทั้งสองครั้งมีความโหดร้าย ได้ทำลายมนุษยชาติในทุกด้านอย่างมีอาจพรรณนาได้ จึงมีความพยายามของผู้นำประเทศต่าง ๆ ที่ดำเนินการแสวงหาหนทางที่จะสถาปนากลุ่มประชาชาติ (International Community) เพื่อช่วยกันบำบัดข้อขัดแย้งระหว่างประเทศ ดังจะเห็นได้จากการถือกำเนิดขององค์การสันนิบาตชาติ (The League of Nations) เมื่อสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 1 และการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ (The United Nations) เมื่อสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2 และองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ อีกนานารูปแบบ ในสถานการณ์ปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ ที่สังกัดในองค์การสหประชาชาติจัดได้ว่ามีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงผันแปรของสังคมโลกในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคม ที่จะมึผลนำไปสู่การสร้างสันติภาพ

องค์การสหประชาชาติ

แนวทางการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ ความคิดที่ก่อตั้งองค์การสหประชาชาติเกิดขึ้นในระหว่างที่สงครามโลกครั้งที่ 2 กำลังดำเนินอยู่ และได้พัฒนาเป็นระยะ ๆ ไปดังนี้

1. เดือนสิงหาคม ค.ศ. 1941 ประธานาธิบดีรูสเวลท์ (Franklin D. Roosevelt) ของสหรัฐอเมริกาได้พบปะกับนายกรัฐมนตรีเชอร์ชิล (Winston Churchill) ของอังกฤษบนเรือรบนอกฝั่งนิวฟันด์แลนด์ ประเทศสหรัฐอเมริกา และได้มีการประกาศกฎบัตรแอตแลนติก ซึ่งกล่าวถึงนโยบายของอังกฤษและสหรัฐอเมริกาสำหรับโลกในอนาคต มีทั้งหมดจำนวน 8 ข้อ โดยมีสองข้อที่กล่าวถึง การสร้างสันติภาพ การเลิกใช้กำลัง และการลดอาวุธ

2. วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1942 ผู้แทนของประเทศต่าง ๆ จำนวน 26 ประเทศ ได้ร่วมลงนามกันที่กรุงวอชิงตันในเอกสาร "ปฏิญญาแห่งสหประชาชาติ (The United Nations

Declaration)” โดยได้ให้คำมั่นสัญญาว่า จะร่วมกันทำสงครามต่อไปจนกว่าจะได้ชัยชนะ โดยไม่แยกทำสัญญาสันติภาพ ในเอกสารฉบับดังกล่าวนี้ นับว่าเป็นครั้งแรกที่มีการนำคำว่า สหประชาชาติ (United Nations) มากล่าวถึง

3. เดือนตุลาคม ค.ศ. 1943 ได้มีการประชุมระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ สหภาพโซเวียต และเอกอัครราชทูตจีนประจำสหภาพโซเวียต ได้ตกลงกันว่า ความร่วมมือจะดำเนินต่อไปในแนวทางเพื่อให้มีองค์การระหว่างประเทศ การรักษาสันติภาพ และความมั่นคง และประกาศว่า ชาติที่ร่วมประชุมตระหนักดีถึงความจำเป็นของการสถาปนา องค์การกลางระหว่างประเทศ ที่ยึดหลักความเสมอภาคของรัฐอธิปไตย ที่รักษสันติทั้งหลาย ไม่ว่าใหญ่หรือเล็ก

4. เดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1943 ผู้นำของประเทศมหาอำนาจ 3 ประเทศ ได้แก่ เชอร์ซิล รูสเวลท์ และสตาลิน ได้ประชุมกันที่กรุงเตหะราน และได้ออกแถลงการณ์ร่วม สัญญาว่าชาติต่าง ๆ ไม่ว่าใหญ่หรือเล็กจะได้รับเชิญให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในองค์การระหว่าง ประเทศดังกล่าวด้วย

5. ระหว่างวันที่ 21 สิงหาคม ถึง 7 ตุลาคม ค.ศ. 1944 ได้มีการประชุมของ ผู้แทนของประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต อังกฤษ และจีน ที่เมืองดัมบาร์ตัน โอ๊คส์ (Dumbarton Oaks) กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ที่ประชุมได้ตกลงรับร่างการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งรู้จักกันในนามข้อเสนอดัมบาร์ตันโอ๊คส์ แต่การประชุมครั้งนี้ยังมีความขัดแย้งกันอีกหลาย ประเด็นในเรื่องของรายละเอียด

6. ระหว่างวันที่ 4-11 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1945 มีการประชุมกันอีกครั้งหนึ่งที่เมือง ยัลตา แหลมไครเมีย เรียกชื่อว่าการประชุมยัลตา (Yalta Conference) ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วยผู้แทนจากประเทศต่าง ๆ จำนวน 46 ประเทศ โดยมีรัฐบุรุษที่สำคัญเข้าร่วม ประชุมคือ เชอร์ซิล รูสเวลท์ และสตาลิน ในการประชุมครั้งนี้ ผู้แทนของทั้ง 3 ชาติได้ตกลง กันเรื่องการออกเสียงลงคะแนน และสิทธิยับยั้งของสมาชิกถาวรในคณะมนตรีความมั่นคง พร้อมทั้งกำหนดให้มีการเรียกประชุมสมาชิกที่เมืองซานฟรานซิสโก มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศ สหรัฐอเมริกา ในวันที่ 25 เมษายน ค.ศ. 1945 เพื่อลงนามยอมรับกฎบัตรข้อตกลง

7. ระหว่างวันที่ 25-26 เมษายน ค.ศ. 1945 การประชุมที่ซานฟรานซิสโกมีชาติ เข้าร่วมประชุมจำนวนทั้งหมด 51 ประเทศ มีการถกเถียงกันหลายประเด็นในที่ประชุม แต่ ก็ตกลงกันได้ในที่สุด ได้ตกลงยอมรับลงนามในกฎบัตรสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 1945 และหลังจากที่ได้รับสัตยาบันจากรัฐบาลของแต่ละประเทศแล้ว กฎบัตรนี้มีผล บังคับใช้เมื่อ วันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1945

องค์การสหประชาชาติจึงถือกำเนิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1945 โดยมีลักษณะเป็นองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศระดับนานาชาติ

วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ กล่าวโดยสรุปมีดังนี้

1. เพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ
2. เพื่อพัฒนาสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศต่าง ๆ ทั้งนี้โดยยึดหลักการเคารพสิทธิอันเท่าเทียมซึ่งกันและกัน
3. เพื่อร่วมมือกันระหว่างประเทศ ในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และมนุษยธรรม
4. เพื่อประสานการดำเนินการของประชาชาติทั้งหลายให้บรรลุจุดมุ่งหมายปลายทางร่วมกัน

สมาชิก สหประชาชาติประกอบด้วยสมาชิกดั้งเดิมและสมาชิกที่สมัครเข้าในภายหลัง สมาชิกดั้งเดิม ได้แก่ ประเทศที่ลงนามในปฏิญญาสหประชาชาติเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1942 และต่อมาได้เข้าประชุมลงนาม ณ เมืองซานฟรานซิสโก มีจำนวน 51 ประเทศด้วยกัน

สมาชิกที่สมัครเข้าภายหลัง ได้แก่ ประเทศที่มีคุณสมบัติตามมาตราที่ 4 ของกฎบัตร คือ เป็นรัฐที่รักสันติภาพ และยอมรับข้อผูกพันที่มีอยู่ในกฎบัตร แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับการวินิจฉัยขององค์การ ซึ่งจะเป็นไปโดยมติของสมัชชาเป็นผู้สั่งการตามคำแนะนำของคณะมนตรีความมั่นคง

โครงสร้าง องค์การสหประชาชาติประกอบด้วยองค์กรสำคัญ 6 องค์กรด้วยกัน คือ สมัชชา คณะมนตรีความมั่นคง คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม คณะมนตรีภาวะทรัสตี ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ และสำนักงานเลขาธิการ

1. **สมัชชา (General Assembly)** เป็นที่ประชุมใหญ่ของสมาชิกทั้งหมดจะมีการประชุมสามัญปีละ 1 ครั้ง สมาชิกทุกประเทศมีสิทธิส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมได้ประเทศละไม่เกิน 5 คน แต่มีเสียงในที่ประชุมเท่ากันคือ ประเทศละ 1 เสียง โดยทั่วไป หลักการในการลงมติจะใช้คะแนนเสียงข้างมาก ยกเว้นกรณีปัญหาสำคัญจะต้องได้เสียง 2 ใน 3 ของเสียงสมาชิกทั้งหมด

2. **คณะมนตรีความมั่นคง (Security Council)** ประกอบด้วยสมาชิกรวม 2 ประเภท จำนวน 15 ประเทศ คือ สมาชิกถาวร 5 ประเทศ และสมาชิกตามวาระอีกจำนวน 10 ประเทศ สมาชิกถาวร ได้แก่ มหาอำนาจทั้ง 5 คือ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต (ปัจจุบันได้แก่ประเทศรัสเซีย) อังกฤษ ฝรั่งเศส และจีน (ปัจจุบันได้แก่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน หรือจีนคอมมิวนิสต์) ส่วนสมาชิกตามวาระมี 10 ประเทศนั้น จะเลือกจากประเทศสมาชิกต่าง ๆ และอยู่ในวาระสมาชิกภาพของคณะมนตรีความมั่นคงครั้งละ 2 ปี เมื่อหมดอายุแล้วจะสมัครเข้ารับเลือกตั้งซ้ำโดยทันทีไม่ได้

สมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงมีอำนาจมากกว่าสมาชิกตามวาระ ทั้งนี้เพราะสมาชิกถาวรมีสิทธิยับยั้ง หรือที่เรียกว่า สิทธิวีโต้ (veto) ต่อข้อตกลงใด ๆ ที่คณะมนตรีความมั่นคงทั้งหมดตกลงกันมา ซึ่งจะมีผลทำให้ข้อตกลงดังกล่าวไม่สามารถดำเนินการอย่างใดต่อไปได้

คณะมนตรีความมั่นคงมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมสถานการณ์ของโลก รักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ เป็นผู้ป้องกันระงับสงคราม เสนอแนะคู่พิพาทระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีด้วยการไต่สวน ไกล่เกลี่ย ประนีประนอม ในกรณีที่มีการคุกคามสันติภาพ คณะมนตรีความมั่นคงมีอำนาจที่จะใช้มาตรการบังคับ โดยเรียกร้องให้สมาชิกใช้วิธีการบังคับทางเศรษฐกิจ หรืออาจใช้กองกำลังของสหประชาชาติเพื่อระงับ หรือป้องกันสงคราม

3. คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม (Economic and Social Council) คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศ ให้แก่บรรดาประเทศสมาชิก ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ปัญหาต่าง ๆ ลุกกลามจนกลายเป็นข้อพิพาทระหว่างประเทศ ส่งเสริมให้ประเทศต่าง ๆ มีความมั่นคงสมบูรณ์ ส่งเสริมให้ประเทศต่าง ๆ เคารพและปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพ

คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมประกอบด้วยสมาชิก 54 ประเทศ ซึ่งเลือกตั้งโดยสมัชชามีวาระการดำรงตำแหน่งครั้งละ 3 ปี สมาชิกที่พ้นตำแหน่งไปมีสิทธิได้รับเลือกตั้งกลับมาอีกได้ทันที แต่จะต้องได้รับคะแนนเสียงจำนวนสองในสาม ประเทศที่เป็นสมาชิกของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมมีผู้แทนได้ 1 คน และมีคะแนนเสียง 1 คะแนนในการลงมติ ให้ถือคะแนนเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ตัดสิน

4. คณะมนตรีภาวะทรัสตี (Trusteeship Council) คณะมนตรีภาวะทรัสตีมีหน้าที่รับผิดชอบในดินแดนที่เคยเป็นอาณานิคม งานของหน่วยงานนี้ คือ รับคำร้องทุกข์และตรวจสอบคำร้องเหล่านั้น โดยปรึกษาหารือกับประเทศผู้ใช้อำนาจปกครอง จัดให้มีการเยี่ยมเยียนดินแดนในภาวะทรัสตีเป็นครั้งคราว พิจารณารายงานซึ่งผู้ใช้อำนาจปกครองดินแดนอาณานิคมเสนอมา แล้วทำรายงานประจำปีเสนอต่อสมัชชาโดยอาศัยข้อมูลที่ได้มา เป้าหมายหลักสุดท้ายของการทำงานของหน่วยงานนี้คือ การดูแลควบคุมและส่งเสริมให้ประเทศอาณานิคมเหล่านี้พัฒนาไปสู่การปกครองตนเองในที่สุด

คณะมนตรีภาวะทรัสตีประกอบด้วยสมาชิก 3 กลุ่ม คือ สมาชิกของสหประชาชาติที่ปกครองดินแดนทรัสตี สมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง และสมาชิกอื่น ๆ ซึ่งสมัชชาได้เลือกตั้งขึ้น สมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งนี้จะมีวาระ 3 ปี จำนวนรวมของสมาชิกคณะมนตรีภาวะทรัสตีจะแบ่งออกได้เท่ากับระหว่างสมาชิกสหประชาชาติที่ปกครองและที่ไม่ได้ปกครองดินแดนภาวะทรัสตี

*ประเทศที่ต้องการเข้ามาเป็นสมาชิกขององค์การที่สังกัดทบวงชำนาญพิเศษจะต้องยื่นใบสมัครต่อองค์การนั้น ๆ
มิใช่เป็นสมาชิกได้โดยอัตโนมัติ เมื่อเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติแล้ว

